

En mangehovedet hydra

Leander Møller Gøttcke og Adam Paulsen (red.): *Identitetspolitik, litteratur og kunstens autonomi*, København: U Press, 2022, 550 sider.

Bogen, jeg er blevet bedt om at anmelde, består af artikler og essays skrevet af forskere og kulturskribenter, sammenflettet med kunstneriske refleksioner af forfattere, og det er med nysgerrighed og en vis skepsis, at jeg åbner den. Titlen antyder et emne som er brændende aktuelt, men også svær at navigere i og fyldt med faldgruber. Hvordan kan en antologi som denne finde en plads i et så mineret felt?

Svaret på dette spørgsmål synes i første omgang at være ensidigt. I antologiens forord stiller redaktørerne spørgsmålet om, hvorvidt et digt skrevet af en sort kvindelig forfatter kan oversættes til et andet sprog af en hvid person, der identificerer sig som ikke-binær. Hvis svaret er nej, så er det ifølge Leander Møller Gøttcke og Adam Paulsen et tegn på en “diskriminations- og diversitetssensibilitet” (s. 12), der betyder, at visse oplevelser, f.eks. baseret på køn og identitet, prioriteres over kompetence og faglige kvalifikationer. Her fornemmer man den fejlfortolkning, der i Sverige især findes i diskussionen omkring kvotespørgsmålet, nemlig at vægter man køn og etnicitet i en udvælgelsesproces – til en opgave, en ansættelse, en stilling – er konsekvenserne, at en mere kvalificeret kandidat fravælges til fordel for en, der er mindre kvalificeret. Møller Gøttcke og Paulsen mener endvidere, at der i slutningen af det 20. århundrede skete et skift i de identitetspolitiske tendenser, der prægede dette århundrede, væk fra kravet om, at staten skulle behandle alle individer lige, til en ide om, at “det er statens opgave at akkommodere forskellige gruppers partikulære identiteter og erfaringer” (s. 19). Med så brede greb er det et forenklet syn, der formuleres, på forholdet mellem magt, identitet, erfaring, kunst, litteratur, politik og fortolkningsprivilegium.

Det forenkede syn på debatten udfoldes desværre yderligere af nogle andre bidragsyderne, mens andre heldigvis tager fat i nogle af de interessante spørgsmål som projektet adresserer på nuancerede og interessante måder. Antologien begynder med en kunstfærdigt udformet hyldelse til fiktionens utopiske potentiale, skrevet af Madame Nielsen, som skal minde læseren om kunstens magt og tiltrækningskraft. Herefter følger antologiens første kapitel, der fokuserer på identitetspolitikens historie og filosofi, hvor Frederik Stjernfelt helt alvorligt stiller spørgsmålet: “Hvorfor er det en fantastisk og modig gestus, der nedbryder kategorierne, hvis en mand finder på at male sig i ansigtet som en kvinde, men hvis den selvsamme mand maler sig sort i ansigtet, så er de en forfærdelig forbrydelse” (s. 43-44).

Historisk kontekstualisering, *anyone*? Nej, i Stjernfelts bidrag er denne praksis opgivet til fordel for reproduktionen af en hvid middelklasses værdier med et mandligt talerør. Lignende tendenser kan ses i Lilian Munk Rösings kapitel, hvor der ironiseres over LGBTQIA-bevægelsen, og hvor “identitetspolitik” og “universalisme” præsenteres som polariserede og gensidigt ekskluderende begreber. Som eksempel på det sidste nævner forfatteren følelser, samt oplevelsen af “at være del af tidens

gang” (s. 92). Præcis hvordan hun kan vide, at det er aspekter af menneskelivet, der er universaler, bliver aldrig tydeligt. I Maja Lucas’ bidrag problematiseres et sådant statisk syn på kunstens politiske potentiale, og Silas Markers kapitel er også med til at udfordre den kykloiske ensformighed, der ellers præger antologiens første del. Dag Heede, Torsten Bøgh Thomsen og Anne-Marie Søndergaard Christensens bidrag viser, hvordan forholdet mellem identitetspolitik, forskning og kunstnerisk aktivitet kan behandles på oplyste og relevante måder, der resulterer i nye spørgsmål og tanker, hvilket vel i sidste ende er formålet med det kritiske essay.

Begreberne “trigger warnings” og “safe space” diskuteres i et bidrag af forfatteren Birgithe Kosovic samt af Poul Erik Tøjner, hvor sidstnævnte indtager en mere entydigt negativ holdning end førstnævnte – eller måske er det bare, fordi Tøjners tekst er længere. I forhold til den såkaldte “cancel”-debat gøres en tydelig positionering, idet Tøjner først beskriver, hvordan The Metropolitan Museum of Art i Firenze blev bedt om at fjerne et maleri af Balthus fra 1938, der seksualiserer en ung pige, for så selv at gengive billedet i egen tekst (s. 212). En anden indgang til debatten finder vi hos Anders Ehlers Dam og Erik Granly Jensen, der i stedet for at polemisere diskuterer, hvordan en kunstners politiske holdninger ikke kun udgør komplekse problemer for samtidens beskuer at forholde sig til, men også kan give indgange til hans arbejde. Et sted mellem fiktion og reportage er Jens-Martin Erikssens kapitel, der, selv om det bidrager til antologiens sympatiske blanding af stilarter, præsenterer et alt for ensidigt ræsonnement over begrebet “multikulturalisme”. Ensidighed er dog kun fornavnet på Thomas Vibens bidrag, der knytter an til antologiens indledning, idet den identificerer identitetspolitik som præget af dobbeltmoral og totalitære tendenser (s. 340). Her reduceres komplekse spørgsmål om repræsentation, erfaring og fortolkningsprivilegier til ironiske *one-liners*, såsom at “minoriteter har altid ret” (s. 338), hvilket slet ikke er nyttigt i forhold til at kvalificere debatten.

Marie-Elisabeth Lei Pihl har en helt anden tilgang, som problematiserer den statiske dikotomisering *for* eller *mod* identitetspolitik. Hun viser i stedet, hvordan et fokus på menneskers levede erfaringer kan give redskaber til at forstå nyere skønlitteratur. I Leander Møller Gøttckes bidrag er der derimod taget udgangspunkt i en sætning, der går igen i bindet: at sagen om identitetspolitik er en “anerkendelse” af forskellige kategorier. På dette tidspunkt begynder jeg at føle mig meget træt. Hvorfor bliver denne så lemlæstede forklaringsmodel gentaget igen og igen? Som om identitetspolitik ikke handler om fordeling af ressourcer, lige vilkår, bekæmpelse af fattigdom, sårbarhed, diskrimination, trusler og vold, men har til formål at booste en forkælet middelklassens ego. Hvor er det heldigt, at dette bidrag efterfølges af Sofie Jamas kunstneriske refleksion, hvor risikoen for, at stereotypisering fører til skade, understreges.

Marianne Stidsens kapitel om Horace Engdahls æstetik rummer ikke noget nyt, og det er bestemt heller ikke formålet: Forfatteren synes snarere ved selve den handling at skrive sit bidrag at ville give et bidrag til debatten om “cancelkulturen”. Mere interessant er Benjamin Boysens kanondiskussion, som dog undlader at diskutere det vigtige spørgsmål, om hvorvidt udgivelse og formidling af litteratur er et spørgsmål om materialitet, indflydelse og magt. Dette synliggør, iro-

nisk nok, de konsekvenser en manglende identitetspolitisk bevidsthed har for den analytiske praksis. At dette begreb i sig selv, såvel som det bredere begreb “politik”, kan fungere som et kritisk redskab, viser Rasmus Vangshardt i en diskussion af den tyske forfatter Simon Strauss. Det samme behandles også i Markus Floris Christensens kapitel med fokus på reception, historie og protest mod en overpolitiseret samtid. Med Zadie Smiths afsluttende refleksion som skønlitterær forfatter viser bindet tilbage til begyndelsen med en fejring af skabelsen, menneskelig fantasi og empati og fiktionens magt.

Nu vil den opmærksomme læser bemærke, at jeg har udeladt et bidrag, nemlig kapitlet der består af en dialog mellem Mathias Danbolt og Jacob Wamberg. Det har jeg gemt til sidst, fordi jeg mener, at det samler og kritisk bearbejder de omdrejningspunkter, antologien berører på en illustrativ måde, også til en vis grad i forhold til netop denne antologi, og tilføjer et interessant metaperspektiv. Hvis du kun skal læse et kapitel fra *Identitetspolitik, litteratur og kunstens autonomi*, så læs dette.

Afslutningsvis vil jeg gerne rose et modigt projekt, som samlet set tegner et billede af nutidens kulturdebat og slet ikke er så entydigt, som det først så ud; en hydra med alle hovederne tilbage, hvor monstrøse nogle end måtte være. Dog ville diskussionen have stået skarpere, hvis man, i højere grad end det nu er tilfældet, havde inddraget en problematisering af begreber, der i mange tilfælde tages helt for givet: mest påfaldende “menneske”, “frihed”, “individ” og “autonomi”. I betragtning af de gentagne beskyldninger mod identitetspolitik for at være essentialistisk og autoritær, forekommer denne omstændighed ironisk. Selvom nogle forfattere er mere kritisk orienterede end andre, kan det fælles udgangspunkt identificeres som en humanistisk dannelsesstradition med rødder i oplysningstiden. Et paradigme, som i dag bestemt er stærkt udfordret af ikke mindst posthumanistiske tankegange. I stedet for yderligere kulturanalyse, der tager udgangspunkt i disse begreber, er der behov for dybdegående undersøgelser af, hvordan de er opstået og er blevet taget for givet, hvordan de reproduceres og undermineres, de materielle konsekvenser heraf og frem for alt: hvad det betyder at producere viden fra andre steder.

Anmeldt af Ann-Sofie Lönngren